

Előszó az esettanulmányhoz

Vélhetően mindenkinek, aki szociális munkásként közvetlen segítő munkát végez, van néhány meghatározó, emlékezetes „esete”. Hosszú időre kísérőink lesznek ezek az emberi történetek, a szereplők, az emlékeinkben élesen megmarad egy-egy helyzet, mondat vagy gesztus.

Nem véletlen, hogy abba a batyuba, amit pályakezdő szakemberként magunkra veszünk és a szakmai életutunk során sok mindent beletöltünk, ki, mi és miért kerül, nagyban függ a saját élményeink mélységétől, amit jellemzően az adott szituációhoz, személyhez, történethez kapcsolódó érzelmeink rögzítenek az emlékezetünkbe. Ezekben az emlékekben látszólag mások története marad meg, pedig valójában magunk vagyunk ebben fontosak, az, hogy kik voltunk, hogy gondolkodtunk, mit éreztünk, hogy cselekedtünk egy sajátos emberi kapcsolatban. Ahogy magunkra találunk egy másik ember tükrében, a klienseink segítségével találunk rá a szakmaiságunkra, benne a szakmai személyiségünkre.

Ők, akik kísérőül szegődtek, hétköznapi értelemben klienseink voltak, esetként emlegettük a történetüket, valójában tanítóinkká váltak, és fontos, meghatározó élményekkel gazdagították a személyiségünket.

Az alábbi esettanulmányban egy ilyen tanítást-tanulást követhetünk lépésről lépésre, amelyben egy „tapasztalatlan”, vagy inkább új szakmai szerepében pályakezdő egészségügyi szociális munkás ír a gondolatairól, érzéseiről. Tanúi vagyunk azoknak a fontos, szakmai identitást meghatározó lépéseknek, amelyek a tanult ismeretek, az elfogadott szakmai értékek integrálását jelentik. Részesei leszünk annak is, hogy a kliens változásával párhuzamosan zajlik a szociális munkás változása, vagy legalábbis szorosan összefonódik a kettő.

Aki volt már esetmegbeszélő csoportban, tudja, hogy milyen sajátos hangulatú egy eset körülménye többek részvételével. S aki vitt már be esetet, tudja, hogy a hozott történet, benne a saját elképzelései, érzései mennyit változnak azzal, hogy a kollégái rákérdeznek a történésekre, véleményt mondanak, és a saját tapasztalataikat osztják meg az esethezóval.

Az „eset” mindig egyedi konstellációban elhelyezkedő szereplők, viszonyok és történések jelenben rögzített rendszere, amelyhez a múlt eseményei és a jövő lehetőségei az adott nézőpontokból kapcsolódnak, mely nézőpontok tekintetében elkülönül a benne cselekvők és a külső megfigyelők észlelése, a tények, az érzelmek és hiedelmek azonosítása, jelentőség tulajdonítása.

Ugyanakkor az „eset” egyfajta munkakerete a szociális munkásoknak, azaz e sokszereplős (élet)helyzetet a hozott és definiált problémák mentén az érintettekkel lehatárolják, eldöntik, mi probléma, mi nem, mivel foglalkoznak, mivel nem, kinek/minek van szerepe a probléma kialakulásában és fennmaradásában, és kinek/minek a megoldásban, változásban.

Ez a bonyolult elméleti fejtegetés azt jelenti, hogy egy adott élethelyzetet, benne a problémákat, a szereplők helyzetét, az eltérő pozíciókból következően különbözően látjuk. Az esethezó a kliensével való kapcsolatban, interakcióban alakítja ki az esetmunka fő

súlypontjait, jellegzetességeit és kereteit. Ilyen értelemben az „eset” mindig közös produktuma a szakember(ek)nek és azoknak, akik szereplői ennek az élethelyzetnek, egyfajta gondolati konstrukció, aminek legitimitását az adja, hogy az érintettekkel többé-kevésbé hasonlóan látják és értelmezik az adott helyzetet. Igaz tehát az, hogy minden eset egyedi, de az is igaz, hogy ezt az egyediséget a szakemberek közös elvek, modellek és eljárások segítségével írják le, dolgozzák fel.

A megfigyelők, most az olvasók, akik kívülről szemlélik az eseményeket, számos ponton azonosulnának, de számos ponton eltérne a gondolkodásuk; kérdéseket, dilemmákat vetnének fel. Amikor egy esettanulmányt, esetleírást olvasunk, mondhatni egy virtuális esetmegbeszélés részesei leszünk, ki-ki a maga szűrőjén, (szakmai) személyiségén keresztül észleli az esetfolyamatot, benne az objektív és szubjektív elemekkel. És ez így van rendjén.

Vannak azonban olyan ható tényezők, amelyek az objektív szakmai logikán túlmutatnak, s amiről egyre kevesebbet beszélünk, nevezetesen a szakember személyes hite, reménye, együttérzése és elkötelezettsége a változásban. Mindennapi szóhasználattal az, amikor tényleg „odatesszük magunkat” egy ügy, egy ember mellé. Talán a pályakezdés vagy egy új szakmai szerep privilégiuma, hogy átéljük a személyiségünk, tudásunk teljes tárházát.

S mi, akik „professzionális” szakemberré váltunk, s az idők során legyalultuk a szélsőségeinket, tisztán tartjuk a határainkat, egy pályakezdő szociális munkás tanulmánya kapcsán elgondolkodhatunk, hogy tőle és a klienseinktől mennyi mindent tanultunk.

Pataki Éva